

ביצה פרק ראשון ביצה

ה:

תורה אור

מסורת הש"ס

1. ויאמר אל הקם היו נכבדים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה: שמות יו טו
2. לך אמר לרוב שובנו לקם לאיליכם: רברים הו כו
3. לא תגע בו יד כי קטל יסקל או ירה ירה אם בדיקה אם איש לא ידעה במשך היבל הקזה ועלו ברה: שמות יו יג
4. ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל יקרא בכל הרהר גם הצאן והבקר אל ירע אל מול הרהר: שמות לו ג

רבינו הגאון

רב אדא רבב שלטון וכן אמר רבא אף מתקנת רבינו [ואילן] ביצה אסורה, מי לא מודה רבינו שאם לא באו עדים מן המנהג ולפעלה שיהא אסור היום קרש ולמחר קרש, ונה המצא לרבינו נמי שני ימים טובים כי האי גוונא כי הם קדושה אחת. ש"ס שפילו בני א"י צרכין להיות עושין ריה שני ימים, אמר רבא הלכתא כרב בהוי תלת בין לקולא בין לחומרא, כבר פירשנא למלתא.

אז שני טובים טלף דמי לל מודה רב שפילו על פי דברי מה.

ובקש ר' אבהו להפקירו לעניים, וא"ת אי קפנה קדושה ראשונה קדשה לעמיה ולא קדשה לעמיה לנא א"כ מה הריומו עינים בזה הא היו צריכין לפדותו קודם אכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשום מקום רק לפדותו קודם אכילה וי"ל לפרש"י ינחא דפי' קדושה ראשונה אלנא דרבי אלעזר קדשה לעמיה לנא א"כ יכולין העניים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא שפיהי אי נמי אפילו ק"ל לא קדשה לעמיה לנא מ"מ היו מרויחין העניים דהא הקדש שוה מנה שמללו על שוה פרוטה מחולל ואפילו לכתמיה בזמן הזה כדל' עברין (דף כט. ט.):

מכדי כתיב גם הצאן והבקר א"י ירעו וגו', פירוש מכדי

מכדי אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהיה בהיינום נקדושה ששכינה שרייה עליו דוקא אסור אבל נסתלקה שכינה מותר וא"כ במשך היובל למה לי וא"ת והא אל מול ההר ההוא בלחיות אחרונות מכדי ובמשך היובל לא נלמך קודם לכן בלחיות הראשונות וא"ל במשך היובל לא שמעינן שריותא בלחיות הראשונות ופירש בכוונתם שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד שנשערים וא"כ כשהי שנית שנעלה הענין וא"כ שריותא דנמשך היובל לא היו עד שנה שניה ואז נלמך כנר אל מול ההר ההוא דמשמע מיה שריותא כדפי' כך שיעט הקונטרס ודומק הוא דהא דנמשך היובל משמע שנים זו זיוס דמתן תורה התירו לעלות כשימשך היובל שלא היו קולות רק בלחיות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דנמשך היובל לא היה עד שהיה עולה עמוד עין קין דההוא משמע היתר בהדיא כדפי' א"כ אין צריך מנין אחר להמיר מידי דהוא אחריות לאחר הומו כדפירשית לעיל לך נראה לי ה"פ ש"ס דמשך היובל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יס להתיר מנסרה דהא לא אסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משמחין כשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר

דנמשך היובל אחי למשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיין והאי התירא לא היה שמעינן ממילא מנסרה והשתא לא תפסונו מידי הא לא אפשר לומר דמכדי מכדי גם האין והבקר אל ירעו בלחיות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדבריות הראשונות שנאסרו כל זמן ששכינה בחר אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות א"כ במשך היובל לא צא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות (שנסתלקה) שכינה והאי התירא שמעינן ממילא מנסרה אלא שמה מיה שרץ מנין אחר להתירו:

מי לא טורה רבן יוחנן בן ובאי כו' דהויה קדש ויבחר קדש, וא"ת והא הוא עצמו תקן לקבל עדות החדש כל היום ופי' הקונטרס הני מילי לענין שמועדות מיום הראשון ואפילו צאו לאחר המנהג אבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה מתקומה וקשה דמנין ליה הני סברא דתקינו לענין מועדות לחוד הא לענין יום טוב היו יום שני נמי קדוש וא"כ מהא הבינה אסורה ואימא כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מתפקד ומי קדושות נינהו ובינה מותרת לך נראה כפירוש ר"ת דגרס מי לא מודה שאם לא צאו כו' ומ"מ קשה דכיון שלא צאו א"כ אי שני ימים מתפקד וא"כ שני קדושות נינהו ובינה מותרת וי"ל דה"פ שאם לא צאו עדים עד סמוך לחשכה ומיד החזיק ולא היה שוה ביום כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלמכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת נינהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דצאו עדים ביום או קודם המנחה או לאחר מיד והשתא דלחיות להכי אין למחוק גרסת הספרים אם צאו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יס לישב יספרש"י ודקשו"ל דמנא ליה כך במנחה ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן ובאי וכו' כגון קודם מורכין דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר מורכין נמי שני ימים כמו קודם מורכין הם קדושה אחת:

לפקירו לעניים, שלקטוהו הם ועלוהו לירושלים ויחלוהו שם, שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות: **כבר** נמנו עליך חבריך וספירו. לפדותו ולהעלות דמיו, ואע"ג דלאחר מורכין הוה קפנה קדושה ראשונה קדשה לעמיה וקדשה לעמיה לנא וצריך להעלות הפירות או הדמים: **טעמא** דנמנו הא לא נמנו לא, ואע"ג דממילא לימא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר שוקי ירושלים הוא דהוה וכוין דמרה מה לנו לעברה לנורן הנכרים ואפילו הכי לריך מנין: **מאי** ואומר, כלומר כ"ד אז למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שנים: ה"ק, כך למד מן הראשון מכדי כתיב היו נכונים לשלש ימים אל מגשו ולא אשה וממילא אשמרו כשמיים לנאר שלשה ימים שקבלו את המורה למה ליה למדור ולמימן להו רשות לשזב לאלהיהם דהיינו שמשמש: **ש"ס**, הואיל וקודשא נריך הוא אסר צעי למשרייה הוא גופיה בהדיא וכו' לכל דבר שנמנין: **וכי** סימא, כלומר וקרא דנמשך היובל לייף תנא מניה להכי הדך ביה וליף מהתם דהכי קאמר לך ופי מנא בהדיא שובי לכס לאו למשרי שמשמש דהא ממילא משמרי אלא לזוהין לשזב בלחיות המלך על כרחן שלא לנרוע עונת שזמתי: **ס"ט**, מהכא במשך היובל שמשך נסתלק שכינה מן החרץ והמוקע בלחיות, לשון אחר במשך היובל שמשך המוקע מלתקוע היובל מפרש לה במכילתא במשך היובל כפסוק היובל: **מכדי** כפי' בלחיות האחרונות וא"ש לא יעלה עמך וגו' (שמות לו) מספיה דקרא יליף אל מול ההר ההוא כל זמן שהיה בהיינום קדושה ששכינה עליו אסור אבל נסתלקה שכינה מותר שמעינן ממילא למה ליה לאסורי שריותא בהדיא בלחיות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה ממה יעלו והלא לא נסתלקה עד שכינה ממנו מיום מתן תורה ועד אחר צדוש שהוקם המשכן ועד (שנשערים) בא"י שנעלה הענין והיה לו ללמוד הימך כשנסתלק מאל מול ההר ההוא, ובמסכת תענית (דף כז. א.)

מוסף רש"י

ובקש להפקירו לעניים, שיפלו שם פירות ויחלטם שם, שהיה עליו טורח להעלותן ויהי צריך להעלותן והתירוהו, ולחיות הדמים, דכיון דמרה ירושלים לא פשו לה המים לעברה משהיה ההלכתא בותיה דרב בהני תלת, שאמר לענין טלה זו משנת ליריע, ולקמיה בשני ימים טובים של גלות תתק להקל והשלטי בשני ימים של כל השנה תתק להחמיר (תע"ד יג.)

נמי מההוא קרא ילפינן דתניא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מבדו אלא הוא מבדד מקומו של זמן שהשכינה היתה בחר אחרת תורה גם האין והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה אחרת תורה במשך היובל המה יעלו צהר, הלכך למה ליה לכחוד בהדיא המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דההר ההוא ש"מ צריך מנין אחר להמירו כו', הני מילי **דאורייתא**, באיסור טלף מפי הגבורה הורכבו לשמוע היתר מפיו אכל בנמנין דרבנן לא צענין שריותא בהדיא אלא מכללא: **ס"ט** כרס רבנן, דהא דהורכבו להעלות פירות עצמן במהלך יום (רבנן הוא וקא צעי מנין ואע"ג דאיכא למשרייה מכלל: **וכ"ט** ביצה נמי וכו', השתא הדך רב יוסף לאסוקי מלתא דאמרי' אף מתקנת רבן יוחנן בן ובאי ואילך ביצה אסורה: **ביצה** **במנין** מי הוא, כלום החכמה במנין הראשון לזוהרה: **עבר** **יבנה** **ביום** **המקדש**, ותחזור תקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: **מסורה** **לכ"ד**, אין מקקין להם אלא כ"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יעשו: **לכל** **מסורה**, ליד הכל היא צאה ואין הכל צאין לישאל וסומכין על מנהג: **מי** לא מודה כו', אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו צאו עדים לאחר המנחה אצל מלעשות י"ע שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה: **אמר**

מחמת שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דצאו עדים ביום או קודם המנחה או לאחר מיד והשתא דלחיות להכי אין למחוק גרסת הספרים אם צאו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יס לישב יספרש"י ודקשו"ל דמנא ליה כך במנחה ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן ובאי וכו' כגון קודם מורכין דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר מורכין נמי שני ימים כמו קודם מורכין הם קדושה אחת: